JOAN MANUEL TRESSERRAS

«Ens estem jugant que el país tingui columna vertebral o no»

Joan Manuel Tresserras i Gaju (Rubí, Vallès Occidental, 1955) va ser conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya entre 2006 i 2010, durant l'etapa presidencial de José Montilla. Actualment presideix la Fundació Josep Irla, vinculada al seu partit, Esquerra Republicana. Exconseller de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió —antiga denominació de l'actual Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals—, així com del Consell de l'Audiovisual de Catalunya i docent a la Universitat Autònoma de Barcelona, Tresserras és un dels màxims coneixedors del panorama comunicatiu català. Entre altres coses, va impulsar la Llei del cinema de Catalunya, adreçada a estimular la producció cultural i audiovisual en la llengua del país. Parlem amb ell de la futura llei de l'audiovisual espanyola, ajornada pel Govern espanyol, que en un principi no preveia garantir continguts en llengües no castellanes de l'Estat i plantejava tota una operació recentralitzadora en la matèria.

*Per **Manuel Lillo** / @lillousechi*
*Fotografies de **Jordi Play** / instagram.com/jordiplay*

Vostè va ser nomenat conseller el 2006, i tenia la intenció de fer noves lleis adreçades a garantir la producció audiovisual en català. Quin era el context polític en aquell moment?

—Ens hem de remuntar una mica per entendre-ho. El 1999, al Parlament de Catalunya, amb l'impuls del Col·legi de Periodistes i de molta altra gent del gremi, s'arriba a un gran acord perquè a la següent legislatura es facin tres lleis: la de l'audiovisual, una de reforma de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, i després la del Consell Audiovisual de Catalunya (CAC), perquè aquest òrgan tingués funcions executives, atès que fins llavors era una entitat oficiosa. Quan arriba la legislatura següent —la de 1999 a 2003, l'última amb Jordi Pujol com a president—, ningú no sabia per on començar amb la llei de l'audiovisual. D'altra banda, la llei de reforma de la Corporació implicava tocar peces que s'aguantaven amb un equilibri molt precari, i llavors el més fàcil era fer una llei que creés un organisme nou, el CAC. Al maig del 2000, es va aprovar la primera d'aquestes lleis, la més fàcil de fer, perquè consistia a adaptar la llei del Consell de l'Audiovisual francès i les d'altres consells europeus a la realitat catalana. El CAC va tenir una bona arrencada pel gran con- →

→ sens intern que hi havia. I vam ingressar de seguida a la Plataforma Europea d'Autoritats Reguladores. El fet que hi hagués un organisme especialitzat en el sector ens va permetre treballar sobre el text que definia la missió de servei públic i, més endavant, atenent a la normativa europea i les polítiques europees, vam poder contribuir a l'esborrany de la llei de l'Audiovisual catalana, ja al 2005. Una cosa semblant va passar, després, amb la reforma de la llei de la Corporació Pública Audiovisual —la nova llei de creació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals s'aprovaria més tard, al 2007. El paper del CAC va ser molt rellevant a l'hora de renovar el paquet legislatiu del sector i d'influir en les polítiques públiques. I en aquest procés el mateix CAC va veure ampliades les seves competències executives, per exemple respecte a la concessió de les llicències.

—Tot un èxit que va ser possible, entre altres coses, perquè des de Madrid no hi havia tants impediments com sí que n'hi ha ara.

—Ens vam avançar molts anys a la llei espanyola del 2010. I s'ha de tenir en compte que en aquell moment el PSC era el soci major del Govern català, manava aquí i el PSOE de José Luis Rodríguez Zapatero manava a Madrid. Per tant, les enteses eren en principi més senzilles. I alhora, tant Esquerra Republicana com Iniciativa hi podien influir. Però també hi va haver interferències.

—L'Estatut del 2006, derogat el 2010 pel Tribunal Constitucional, també era ambiciós en l'àmbit audiovisual.

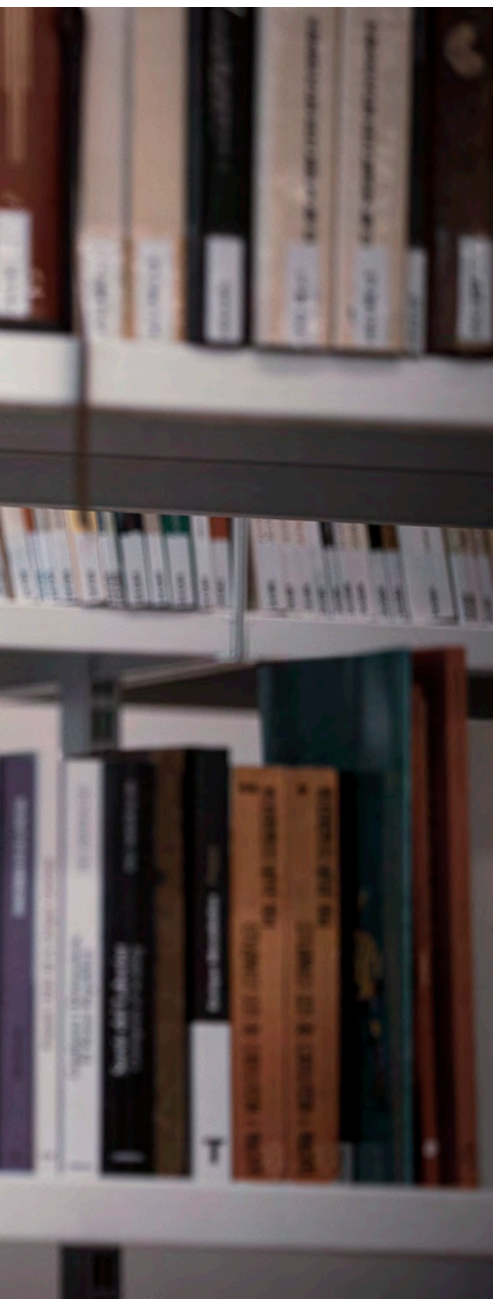

—Sí, sobretot en la redacció del projecte inicial del 2005. Vam intentar buscar una fórmula perquè Catalunya tingués competències en la gestió de l'espectre radioelèctric. Aparentment, tot i que no és cert, ara és una qüestió menys important, perquè els nous serveis audiovisuals es vehiculen per internet. Però el control de l'espectre continua sent determinant. Tenir capacitat de planificar, inspeccionar i controlar l'espectre és fonamental, perquè és un domini públic que encara té un paper articulador del sistema de comunicació. Per tant, si l'Estat es queda en exclusiva amb el control de l'espectre, Catalunya no pot maniobrar per res: no tenim capacitat per generar múltiplex, per exemple, ni podem decidir sobre els canals en obert que emeten aquí...

—La sentència contra l'Estatut, el 2010, va ser hostil en aquest sentit.

—Sí, perquè qüestions generals que van quedar afectades, com ara la definició de nació, havien de tenir conseqüències en els detalls. En el tema audiovisual encara som esclaus d'una divisió competencial que es va fer als anys vuitanta i noranta, que plantejava que allò important eren els continguts audiovisuals, i es considerava que les telecomunicacions no eren més que la infraestructura de tot això. El que ha passat és que el canvi tecnològic ha alterat profundament el funcionament de les telecomunicacions i ha generat un nou ecosistema. I allò que semblava que no tindria més importància ha acabat sent molt important. Allò important és internet, sí, però controlar l'espectre radioelèctric et permet, per exemple, avançar en l'assignació d'espai pel desplegament del 5G i el 6G. La revolució digital, que és global, obliga el Govern d'un territori a gestionar, si no tot l'espectre, com a mínim una part. Nosaltres vam proposar formulacions per transaccionar-ho, fórmules de cogestió de l'espectre. Però no ens n'hem sortit mai. De fet, encara és un tema pendent que haurem de tenir present també en la negociació de la nova llei de telecomunicacions. Una forma d'independència parcial és accedir al control d'una part de l'espectre i poder-lo assignar d'acord amb les teves polítiques.

—I és aquesta una de les coses que el projecte de llei de l'audiovisual espanyola, ara ajornada, volia evitar de totes passades.

–El projecte de llei, primer, parteix molt de la llei espanyola del 2010, que recollia un plantejament de caràcter neoliberal, fet al servei dels grans grups de comunicació. Aquesta llei no va ser una iniciativa del sistema polític, sinó que estava constantment tutelada pels grups d'UTECA (Unió de les Televisions Comercials Associades), o sigui, pel *triopoli* integrat per Atresmedia, Mediaset i Movistar. Tota la llei està feta de manera que aquests gegants vegin les seves expectatives satisfetes. De fet, és arran d'aquesta llei que aquests grups mediàtics van veure, malgrat la crisi, incrementats els seus beneficis, absorbint definitivament el paquet publicitari de Televisió Espanyola (TVE). Ara, el nou projecte de llei proposa una fórmula de finançament de TVE a partir del pagament dels operadors privats, però n'exclou les altres televisions públiques.

—Tenint en compte aquests interessos tan determinants dels grans grups mediàtics, té esperança que la futura llei de l'Audiovisual espanyola es reformule de tal manera que es puguen satisfer les demandes que s'han fet des de Catalunya?

—Esperança sí, però ara per ara el projecte de llei és un nyap.

—Què vol dir?

—Estem parlant d'un Govern d'esquerres que ha presentat un projecte de llei molt conservador, de dretes. No hi ha avenços significatius respecte al punt de partida. Agafen les directrius europees i el que fan és rebaixar-les de manera que quedi una legislació amable per als grans operadors internacionals, amb l'aspiració que s'instal·lin a Madrid i que a la capital espanyola hi hagi un *hub* del sector. Això reforçaria Madrid com a centre de producció. Per això rebaixen tant les quotes d'inversió i de producció en comparació amb el que han fet francesos, italians o altres estats. La proposta la fa el Ministeri d'Economia i amb el suport de juristes, però no amb experts del sector audiovisual. D'una manera acrítica es dona per bo el model, que és un model neoliberal al servei dels grans grups de comunicació establerts, i amb l'interès local afegit de reforçar Madrid com el gran centre de producció audiovisual del sud d'Europa. Una llei, aques- →

→ ta o qualsevol altra, expressa sempre la concepció que té la gent que fa la llei del sector que ha de regular. Aquí ha primat el criteri econòmic al servei de l'interès dels actors més grans del sistema. Un Govern formalment d'esquerres ha presentat un projecte de llei que és totalment de dretes. Hi ha avenços? Alguns. Per exemple, en la regulació de l'accessibilitat a través de l'ampliació d'obligacions de subtitulat, d'audiodescripció o de llenguatge de signes... En algun d'aquests aspectes hi ha millores puntuals. Però són comptats. Respecte al tema del català, podríem ressenyar alguna millora pel que fa a l'habilitació d'acords entre comunitats amb llengua compartida, o en el desbordament transfronterer en el cas de bascos i catalans. Però s'ignoren qüestions i drets fonamentals relacionats amb les altres llengües oficials diferents del castellà.

—És curiós: parla d'una llei conservadora feta per un Govern d'esquerres i els que n'han impedit l'aprovació, almenys fins ara, han estat els partits catalans.

—I no només l'han impedit pel tema lingüístic, que és certament fonamental. Els bascos, inicialment a remolc, també han estat molt actius en aquest sentit. Hi ha molta altra gent treballant des de fa temps per evitar que aquesta llei tingui aquestes característiques i perquè el sistema polític català n'estigui a l'aguait. En tot cas, diem que aquesta llei és de dretes, per exemple, per la durada de les llicències de radiotelevisió, que es mantenen en quinze anys i amb renovacions pràcticament automàtiques. Per què? Per donar més garantia als inversors i als grans prestadors de servei. Això permet que aquests prestadors, beneficiaris d'aquesta "quasi privatització", esdevinguin els veritables poders fàctics del sistema i passin a condicionar directament les polítiques públiques. De fet, és que ni tan sols es prenen la molèstia de crear un regulador específic. Hi ha una sèrie de funcions que queden assignades a la Comissió Nacional del Mercat de la Competència (CNMC) i les altres se les quedaria directament el Ministeri d'Economia. O sigui, es menysté el regulador existent a Catalunya, el CAC, i s'obliden de crear l'organisme especialitzat i independent que vetlli perquè el conjunt del sistema compleixi les missions assignades (dret a la informació, pluralisme intern i extern, garantia d'accés, reconeixement i protecció de la diversitat...) o que es pugui pronunciar sobre quins prestadors de servei poden renovar les llicències, quins han incomplert les condicions de l'adjudicació, etc.

—Pensa que la previsible reformulació de la llei perquè el Govern espanyol compte amb suficients suports com per aprovar-la anirà més en el sentit que vostè comenta ara? O anirà més en el sentit d'ampliar les quotes de continguts en altres llengües, tal com s'ha exigit més, almenys públicament, des de Catalunya?

—El que passarà és que, necessàriament, la pressió de bascos, catalans i també de gallecs, valencians, balears, etc., així com de gent del mateix Partit Socialista, anirà molt lligada al tema de la llengua i la cultura. Primer, perquè la previsió constitucional al respecte és claríssima. Després, perquè en l'ordre internacional, les doctrines de referència (de la UNESCO o europees) també són claríssimes. I perquè per aconseguir la unanimitat en aquest front i prioritzar-lo caldrà no entrar massa en alguns altres terrenys. Si vols evitar que les televisions privades que es beneficien de la llei no munten cap escàndol, caldrà aconseguir un gran pacte centrat en la protecció dels drets lingüístics i culturals. I en la protecció de la producció audiovisual en català o altres llengües diferents del castellà i les grans llengües globals. L'intent perquè es garanteixi un sistema més obert i plural, perquè hi hagi més actors mediàtics, em temo que quedarà aparcat. El projecte de llei, precisament, està dissenyat per perpetuar el sistema establert en benefici de les grans corpo-

racions privades, les de les televisions privades convencionals i les dels nous prestadors de serveis a petició o d'intercanvi, que han emergit amb força durant l'última dècada i que ja són gegants dominants en el sector. La prioritat nostra, en aquest moment, ha de ser la llengua i disposar d'un marc que permeti la preservació d'un sistema fort a l'espai català.

—És a dir, que previsiblement hi haurà una llei espanyola de l'audiovisual conservadora, que, al mateix temps, serà respectuosa amb la pluralitat lingüística.

—Efectivament, tinc la impressió que, si va bé, la cosa pot anar per aquí. El que es podrà negociar és això, perquè pel que fa als altres aspectes no hi haurà majories polítiques ni una presa de consciència i capacitat de pressió suficient. En aquest punt les correlacions de forces, les hegemonies i les tendències són globals. L'única plataforma mínimament independent disponible des d'aquí és el sistema públic, que no queda ni redefinit en la llei. Caldrà donar suport a la producció i als operadors locals que mantinguin activa la indústria i tinguin projectes engrescadors. A banda d'això, el gir tecnològic i les adequacions jurídiques, a Europa i arreu, han anat en la direcció de garantir la perpetuació de la posició dominant dels grans grups.

—I què podrà passar amb els mitjans públics?

—Rebran una forta pressió, tal com ja la va rebre TVE, que es va quedar sense publicitat. TV3, per exemple, rebrà pressió perquè vegi limitat el seu accés al mercat publicitari. A nivell de tot l'Estat, el principal captador de publicitat televisiva, després d'Atresmedia, Mediaset i Movistar, és TV3. I li ha caigut per sota la meitat de la publicitat en el nou entorn digital. Però és que la resta està molt pitjor. Per tant, a l'hora de drenar tot el mercat publicitari, el possible objectiu dels grups privats seria el mercat de TV3, que també rep la pressió política sistemàtica de la dreta neofranquista, que no deixa d'acusar-la d'adoctrinament, quan tots els estudis demostren que aquesta televisió és, amb diferència, la més plural i equilibrada.

—Més enllà del relat de la dreta, les limitacions de TV3 en l'accés a la publicitat podrien comprometre l'existència d'aquesta televisió?

—No directament. Bona part de l'articulat de la llei espanyola de l'audiovisual segurament tindrà caràcter fonamental, de manera que el desplegament legislatiu català no pugui contravenir la transposició específica de la directiva europea a l'ordenament jurídic espanyol. En cas de dubte o conflicte competencial, qui acaba decidint és el Tribunal Constitucional, que ja sabem cap a quin costat es decanta. Des de Catalunya, si nosaltres optéssim, com algú ja ha proposat, per l'aprovació d'un decret per fer una transposició exprés abans que s'aprovi la llei espanyola, senzillament l'enviaran al Constitucional i no tindrà cap efecte. I d'altra banda, encara que s'aprovés aquest decret català i finalment no hi hagués cap recurs, si des de Catalunya s'adrecessin a Netflix per negociar acords i compromisos perquè adquireixin producció d'aquí, o perquè la nostra producció estigui disponible de manera preferent en l'oferta, o per assegurar la prominència del català dins de l'oferta que adrecen a l'audiència del nostre espai, ells la ignorarien i s'atendrien a la legislació de l'Estat, que prevaldria en un hipotètic conflicte jurídic a nivell europeu. Per tant, gestualitat a banda, necessitem treballar perquè la llei espanyola quedi tan bé com sigui possible per, des de Catalunya, poder fer una bona llei adaptada als requeriments de la revolució digital. Duem massa anys amb modificacions legislatives a pedaços, a través de lleis d'acompanyament per modificar lleis anteriors. Aquests últims deu anys hi ha hagut la revolució digital. Hem estat deu anys sense renovar, fins fa relativament poc, el mandat marc del Parlament, que fixa les prioritats de la política audiovisual. Molta gent havia anat avisant que estàvem davant la revolució cultural més important des de l'aparició de la impremta, i durant aquest període no hem fet noves polítiques, no hem intervingut i no hem creat un nou marc legal. I mentrestant ens ha canviat la forma de vida, la forma d'informar-nos i de comunicar-nos. Ara toca actuar seriosament. Ens hi juguem molt. Segons com vagi la llei espanyola, tindrem moltes limitacions per moure'ns a Catalunya, perquè les nostres competències són en continguts. En aquests moments, els continguts regulables pel CAC, sotmesos a un horari, a una programació, etc., han deixat de ser la forma preferent d'accedir als continguts audiovisuals. Ara tothom es pot descarregar el que vol, quan vol, de la forma que vol i en el dispositiu que vol. Per tant, cal un replantejament de la funció del CAC. També del servei públic, perquè abans hi havia una programació segmentada pel tipus d'audiència en funció de l'edat i d'altres factors, però en aquests moments bona part de la producció audiovisual —i ara mateix tota la cultura és audiovisual— funciona a través d'altres plataformes sobre les quals no hi ha capacitat d'intervenció. Llavors, les funcions del CAC podrien deixar de tenir sentit si no s'actualitzen i no li permeten marcar polítiques. Per exemple, el CAC hauria de poder assumir competències en matèria de telecomunicacions. No només ha de ser una autoritat de contingut, sinó que ha d'adquirir competències que abastin, també, el que passa a internet, el servei d'intercanvi de vídeos i altres formes de comunicació que no necessiten llicència. →

→ **—La futura llei espanyola, tal com estava prevista a l'esborrany, anul·lava bona part de les funcions del CAC per recentralitzar-les.**

—De dues maneres. D'una banda per invasió competencial, és a dir, perquè la llei preveu que l'Estat faci coses que fins ara són competència de la Generalitat a través del CAC. En aquest sentit hi ha d'haver una protecció; l'àmbit competencial ha de ser innegociable. I també perquè la tecnologia ha desbordat la delimitació antiga dels àmbits competencials. A mesura que avanci la tecnologia ens quedarem amb unes competències estatutàries buidades de contingut...

—Per tant, si el CAC es reformula per controlar totes aquestes qüestions relacionades amb la revolució tecnològica, la nova llei espanyola de l'audiovisual podria impedir que aquest organisme desenvolupe aquestes noves funcions?

—És que el que s'ha de negociar, precisament, és que la llei espanyola respecti l'àmbit competencial perquè la reforma de la llei del CAC sigui necessària i útil.

—Pensa que el Govern espanyol hi accedirà?

—Caldrà veure la capacitat de pressió que tenim. Hi ha d'haver una aliança molt forta de les perifèries en aquest sentit. Una cosa a discutir serà si convé que hi hagi un regulador espanyol o no. Tenim un objectiu polític fonamental, àmpliament compartit, que és blindar el català i blindar, també, la possibilitat de l'existència d'una indústria de producció audiovisual potent al país. Per tant, caldrà intervenir, a curt i mitjà termini, sobre la llei catalana de l'audiovisual, que podria introduir modificacions en la llei del CAC. Si no es pot fer aquesta llei catalana de l'audiovisual per manca de consens, es podria fer una llei segregada de renovació del CAC. Després hi ha també pendent la reforma de la llei de la Corporació, que ha de garantir els principals drets fonamentals de la gent en l'àmbit de la comunicació i la cultura a través de les empreses que ja té o creant-ne de noves. Perquè, per exemple, és possible que en el marc dels Països Catalans ens convingui disposar d'una plataforma de continguts de caràcter públic. Per temes de mercat no tindrem un Movistar, però això no vol dir que no puguem tenir una plataforma pública. Llavors, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals és l'empresa més potent per posar-la en marxa, potser amb À Punt i IB3, ara que podria ser factible un acord entre els tres governs. Es tracta que tot allò que s'hagi produït en català estigui disponible en l'oferta de totes les plataformes. I que tot allò que estigui disponible en aquestes plataformes i disposi de subtitulat o comentaris en català estigui disponible preferentment d'aquesta manera.

«El tema de l'audiovisual, la cultura i la llengua s'ha d'incorporar en el nucli de cada proposta política»

Cal pensar que aquí i a tot arreu hi ha grans àrees a la política: l'econòmica, l'àrea que regula el règim de seguretat i llibertat, l'àrea del benestar i la quarta àrea, que és la de l'educació, cultura, comunicació i coneixement. La llei de l'audiovisual és fonamental per regular aquesta quarta àrea. Ens estem jugant que el país tingui columna vertebral o no, perquè el sector audiovisual és la clau actual de reproducció d'una cultura. La continuïtat de la nació depèn de la llengua, i cal que la llengua tingui unes condicions de subsistència equivalents a les d'altres llengües de la nostra dimensió que sí que tenen un estat al darrere. Per tant, si ara, amb aquest Govern espanyol, amb les condicions que hi ha, amb la pressió que puguin fer els grups independentistes a Madrid, no s'aconsegueix que el Govern del PSOE i Unides Podem deixin de fer les polítiques que venen de la tradició del franquisme respecte a la llengua, i no assumeix la llengua catalana com una llengua europea potent, capaç de suscitar uns nivells de producció cultural prou importants com per ser rellevant internacionalment, si aquest compromís amb la llengua no l'assumeixen, ho tindrem molt malament.

—I què preveu, en definitiva, de tot plegat?

—El català no té oficialitat a Europa, perquè el Govern espanyol no ha volgut. No hi ha cap gran mitjà de comunicació que s'adreci al conjunt dels Països Catalans, perquè el Govern espanyol no ha volgut. Ho han impedit per via jurídica, pel repartiment de l'espectre, etc. Per tant, només s'ocupen de la llengua oficial de l'Estat. Això té una política al darrere, una política contrària a la diversitat, que procedeix del règim anterior i que preveia que algun dia, per la inèrcia de les coses, tot es resoldria conforme als seus interessos. El canvi tecnològic en plena globalització juga a favor de les grans llengües amb grans mercats. Això els fa la feina bruta, i ells són conscients que sense fer res, com per inèrcia, el català i altres llengües aniran quedant marginades. Per això ens hem de defensar. Ens hem de partir la cara en cada fase, tant a Europa com a Madrid, i fer el que toca per poder ser interlocutors homologats davant dels grans operadors internacionals.

—Però és optimista de cara al futur?

—Seré optimista si fem el que cal fer. Ha de quedar clar que aquest tema s'ha d'incorporar en el nucli de cada proposta política. Per posar un exemple, ens ha costat molts anys introduir en el centre de l'atenció i del discurs polític temes com ara els feminismes o el canvi climàtic. Cal entendre que el tema de l'audiovisual, la cultura i la llengua són tan important com aquests. •